

УДК 343.973

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-39-51-59>

Рейдерське захоплення як спосіб привласнення майна

Олійник О.Б.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (050) -55-956-12, e-mail: OliynikOB@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4941-8785*

Вашеняк В.О.

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (067) 827-82-78, e-mail: vasheniak.v@gemini.ua
ORCID: 0000-0003-2162-5571*

Illegal takeover as a method of appropriation of property

Oliynik O.B.

*Doctor of Law, Professor, Professor of the State Legal Department
“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (067) -14-814 -11, e-mail: OliynikOB@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4941-8785*

Vasheniak V.O.

*Master's Degree Student,
“KROK” University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 031113, Ukraine
tel.: (067) 827-82-78, e-mail: vasheniak.v@gemini.ua
ORCID: 0000-0003-2162-5571*

Анотація. З виникненням права власності одразу і виникли злочини проти власності. Сьогоднішній стан рейдерства й здатність держави протистояти йому викликають серйозну занепокоєність, адже рейдерство не тільки сповільнює темпи економічних перетворень, спотворюючи багато нововведень, але й створює серйозні загрози економічній безпеці держави. Більше того, рейдерство в Україні стало бізнес-проектом. Невідчужуване право власності є економічною основою існування будь-якого суспільства, саме воно вважається однією з найважливіших гарантій реалізації невід’ємних конституційних прав

і свобод людини. Захист об'єктів права власності залишається пріоритетним завданням кримінально-правової політики держави. Рейдерство, як явище в Україні, є результатом не лише слабкої державної влади, недосконалості законодавчої та нормативної баз. Першочерговою причиною рейдерства в Україні є перехід до ринкових відносин й активне здійснення оптимізації обігу нерухомості. Це – інструмент наживи і навіть міжнародної політики. У статті розглянуто особливості рейдерства в сучасній вітчизняній економіці з позиції економічної безпеки підприємства, розкрито його зміст та негативний вплив на економічну безпеку підприємницької діяльності, сутність рейдерства, основні ознаки й причини виникнення, особливості організації рейдерських атак, зокрема основні етапи захоплення підприємства та чинники, які враховуються під час його планування. Проаналізовано питання історичного розвитку, всебічного дослідження, визначення рейдерства за законодавством України. Охарактеризовано типові схеми та технології, що використовуються рейдерами. Досліджено тлумачення рейдерства науковцями. Проаналізовано чинне законодавство й участь органів державної влади у здійсненні рейдерських захоплень. Окреслено основні заходи протидії рейдерству в Україні. Для того щоб захистити своє майно, необхідно правильно визначити правову природу рейдерства, регулярно здійснювати моніторинг активів, забезпечити необхідну охорону нерухомого майна, здійснювати ефективне корпоративне управління. Задля того щоб уникнути збільшення показників рейдерських атак, було б корисно, якби в такі ситуації втручалися комісії при Міністерстві юстиції, поліція, прокуратура та інші органи, але, вочевидь, зазначені відомства мають більш важливі завдання, ніж реалізація і вдосконалення механізму захисту власності. Органи державної влади постійно намагаються задекларувати фейкову перемогу над рейдерством шляхом наведення ладу в роботі державних реєстрів замість удосконалення механізму захисту власності.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, рейдерство, майно, профілактика рейдерства.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл.: 13.

Annotation. *With the emergence of property rights, crimes against property arose immediately. The current state of raiding and the ability of the state to withstand it are of great concern, because raiding not only slows down the pace of economic transformation, distorting many innovations, but also poses serious threats to the economic security of the state. Moreover, raiding in Ukraine has become a business project. The inalienable right of property, which is the economic basis of the existence of any society, is considered to be one of the most important guarantees for the realization of the inherent constitutional rights and freedoms of man. Protecting property rights remains a priority of the state's criminal justice policy. Raiding as a phenomenon in Ukraine is the result not only of weak state power, imperfection of legislative and regulatory frameworks. The primary reason for raiding in Ukraine is the transition to market relations and active implementation of real estate circulation optimization. It is an instrument of profit and even of international politics. The article deals with the peculiarities of raiding in the modern domestic economy from the point of view of economic security of the enterprise, its content and negative impact on the economic security of business activity, the essence of raiding, the main features and causes of occurrence, features of organization of raider attacks, in particular the main stages of enterprise capture and factors that are taken into account when planning it. The issues of historical development, comprehensive research, determination of raiding under the legislation of Ukraine are analyzed. Typical schemes and technologies used by raiders are described. The interpretation of raids by scientists has been investigated. The current legislation and the involvement of public authorities in the raider seizures are analyzed. The main measures to counter raiding in*

Ukraine are outlined. In order to protect your property, it is necessary to correctly determine the legal nature of the raid, to regularly monitor assets, to provide the necessary protection of real estate, to carry out effective corporate governance. In order to avoid an increase in the number of raider attacks, it would not be a bad thing for commissions under the Ministry of Justice, the police, the prosecutor's office and other bodies to intervene in such situations, but obviously these agencies have more important tasks than the implementation and improvement of the property protection mechanism. Public authorities are constantly trying to declare a fake victory over a raid by tweaking the state registers, instead of improving the property protection mechanism.

Keywords: business entity, raiding, property, raiding prevention.

Formulas: 0, **fig.:** 1, **tabl.:** 0, **bibl.:** 13.

Актуальність дослідження

Практика рейдерських захоплень тією чи тією мірою характерна для економіки майже всіх розвинених країн світу, зокрема й України. Унаслідок того, що чинним вітчизняним законодавством належним чином не врегульовані всі правовідносини, що виникають у процесі господарської діяльності підприємств, у окремих суб'єктів господарювання виникає бажання і, головне, можливості вчиняти протиправні дії щодо інших підприємств, а саме – незаконно за допомогою шахрайських схем відбирати майно у власників, дестабілізуючи таким чином нормальні ринкові відносини та господарські процеси. Нині об'єктами рейдерських захоплень в Україні стають не лише малий і середній бізнес, але й потужні господарські товариства, що становить реальну небезпеку для розвитку корпоративного сектору вітчизняної економіки, збереження його конкурентних позицій на внутрішньому та світовому ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Над проблемами рейдерства працювали вітчизняні й зарубіжні науковці, зокрема Я.В. Бережний, І.А. Дмитрієв, З.С. Варналій, Д.В. Зеркалов, В.Ю. Нестеренко, О.М. Юрченко та ін. Однак низка теоретичних і практичних аспектів цієї складної проблематики потребує поглиблених досліджень.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Рейдерство активно поширюється по всій території нашої країни. Офіційної статистики щодо рейдерських атак в Україні немає. Очевидні факти рейдерства демонструють культуру ведення бізнесу українськими фінансово-промисловими групами і неготовність органів влади мінімізувати рейдерські захвати. Україна демонструє незахищеність власності й високі інвестиційні ризики. Українське законодавство потребує не тільки вдосконалення, а й реального застосування.

Метою дослідження визначено з'ясування особливостей організації рейдерських захоплень вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

У чинному законодавстві України сьогодні не дається чіткого визначення поняття «рейдерство», однак відповідне поняття можна сформулювати, виходячи з положень Указу Президента України від 19 березня 2014 року № 313/2014 «Про посилення протидії рейдерству». Зокрема, у п. 2 цього Указу під рейдерством слід розуміти порушення законодавства, пов'язані з протиправним поглинанням та захопленням суб'єктів господарювання, позбавленням їх права власності, використанням судів з цієї метою [10].

Також різні визначення цього поняття даються в науковій літературі.

В.Я. Ільницький зазначає, що рейдерство – це незаконне поглинання чи захоплення одного суб'єкта господарювання або його власності іншим суб'єктом із застосуванням корупції та насильства [5, с. 410].

А.Ю. Федоров стверджує, що «рейдерство з'явилося на світ разом з акціями, коли виникла можливість поглинання компаній всупереч волевиявленню її власника» [11, с. 6].

На думку М.О. Артюха, рейдерство (з англ. *raid* – наліт) – це вилучення майна на нібито законних підставах, в основі виникнення яких лежать пробіли в законодавстві або системні недоліки функціонування державних інститутів (судової й правоохоронної систем, системи реєстрації юридичних осіб і т.п.). На практиці, рейдерство – це просте відібрання майна, компанії або інших цінностей [1, с. 52].

Рейдерство в Україні, в основному, полягає в набутті сумнівними шляхами тимчасового права розпоряджатися активами підприємства, якнайшвидшим перепродажем цих активів пов'язаним з рейдером особам з метою перешкодити (виключити) їх повернення законним власникам. Мета рейдерів – активи підприємства: земля, нерухомість, кошти на банківських рахунках, корпоративні права тощо, а також саме підприємство й увесь бізнес загалом. При цьому кінцевою метою може бути як незаконне присвоєння компанії, так і повна паралізація й подальше знищення бізнесу [3, с. 12].

Якщо говорити про причини виникнення рейдерства, то основною є відсутність контролю держави за оформленням документів, на підставі яких виникають, змінюються або припиняються права власності та речові права на майно і бізнес, а також здійснюється державна реєстрація [9].

Більшість документів, що подаються для державної реєстрації речових прав на нерухоме майно або прав на бізнес (наприклад, договори купівлі-продажу майнових прав на нерухомість, відчуження частки у статутному капіталі, договори оренди земельних ділянок), укладаються у простій письмовій формі, без нотаріального посвідчення та будь-яких інших механізмів захисту. Такі договори укладаються без встановлення особи власника, його волевиявлення, дійсних намірів сторін, без перевірки повноважень представників, дієздатності, прав власника та їх обтяжень (заборон, арештів), правовстановлюючих документів (за копіями), без з'ясування наявності / відсутності прав третіх осіб, без перевірки відповідності змісту й умов договору вимогам законодавства та його дії в часі, без належного юридичного супроводу з метою роз'яснень змісту й умов договору, його правових наслідків, процедур внесення до нього змін та припинення, в тому числі щодо спадкування, без скріплення документів у спосіб, що не дозволить замінити сторінки [9].

Тому рейдеру достатньо паперу та принтера, щоб виготовити будь-яку необхідну кількість документів для здійснення рейдерського захоплення в державних реєстрах. Більшість незаконних реєстраційних дій відбуваються саме на підставі підроблених документів.

Ще однією причиною рейдерства є корумпованість органів влади у сфері контролю державної реєстрації. Корупція в цих органах набула системного характеру та сприймається сьогодні вже просто як елемент суспільної реальності, як форма своєрідного «суспільного договору» [9].

Негативний вплив має також недосконала система державних реєстрів: відкритість відомостей, що містяться в державних реєстрах, їх технічна

недосконалість, відсутність надійного захисту входу, відсутність обміну даними між державним реєстратором і технічним адміністратором через надійні канали передавання даних. Відкритість даних також негативно впливає на збереження нотаріальної таємниці, надає можливість через шахрайські дії процвітати рейдерству, оскільки в реєстрах містяться всі відомості щодо особи та майна, необхідні для підготовки фальшивих документів, на підставі яких відбуваються такі незаконні реєстраційні дії. На скасування цих дій потрібні роки судових процесів, у яких буде надзвичайно непросто довести недостовірність документів, що стали підставою для проведення реєстраційної дії [9].

Рейдерство має різні форми, різні методи залежно від сфери бізнесу, величини об'єкта захоплення тощо. Діють навіть компанії, що професійно використовуються рейдерами як інструменти. Є компанії, які виступають такими з власної ініціативи [2, с. 28].

Характер дій з організації рейдерського захоплення суб'єкта господарювання може відрізнитися залежно від структури його статутного капіталу, фінансових можливостей рейдерів, фінансового стану підприємства-жертви, його готовності до опору та інших чинників. Водночас, кожна рейдерська атака є ретельно спланованою операцією, що здебільшого складається з таких основних етапів (рис. 1).

Реалізація рейдерської атаки розпочинається зі збирання й аналізу інформації про всі складники функціонування суб'єкта господарювання, зокрема фінансову та податкову звітність, мате-

ріали управлінського обліку, статутні документи суб'єкта господарювання, відомості з реєстру акціонерів (частка підприємства, яка припадає на середнього акціонера, список найбільших акціонерів, у тому числі їхні особисті дані), протоколи ради директорів, трудові договори; даних про особливості управління, фінансову політику, топ-менеджмент, активи і зобов'язання підприємницької структури.

Особливу увагу під час збирання інформації про суб'єкт господарювання приділяють даним, що компрометують його керівництво, та всім аспектам функціонування підприємства, які роблять його вразливим до дій зловмисників. Також рейдери оцінюють систему охорони суб'єкта господарювання, аналізують його здатність протидіяти можливому захопленню, зокрема досліджують можливість залучення суб'єктом господарювання для свого захисту судових органів і прокуратури, органів

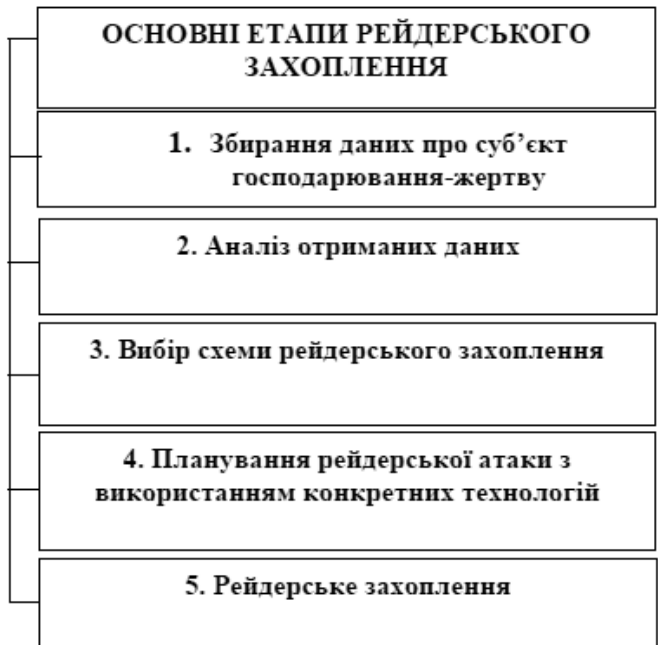

Рис. 1. Основні етапи рейдерського захоплення суб'єкта господарювання [13, с. 1108]

державної влади та місцевого самоврядування [13, с. 1109].

Інформацію про суб'єкт господарювання можна отримати із зовнішніх і внутрішніх джерел. Інформацію з внутрішнього середовища суб'єкта господарювання отримують унаслідок несанкціонованого проникнення в його комп'ютерну мережу, сервери, системи зберігання баз даних; прослуховування розмов, отримання конфіденційної інформації за допомогою підкупу або шантажу працівників, а також зумисно впроваджених агентів у структуру суб'єкта господарювання-жертви. Інформацію із зовнішнього середовища суб'єкта господарювання рейдери можуть отримати як із легальних (ЗМІ, довідники, рекламні буклети, матеріали виставок, презентацій), так і з нелегальних джерел (проведення фіктивних конкурсів, фальшиві переговори про купівлю продукції, інформація від постачальників, споживачів, через благодійні організації, державні контрольні органи).

Наступний етап рейдерської атаки – ретельний аналіз зібраної інформації про суб'єкт господарювання. Вивчають ринкову позицію суб'єкта господарювання, оцінюють його ринкову вартість, аналізують фінансовий стан та інвестиційну привабливість. Важливу роль в аналізі функціонування суб'єкта господарювання відводять прогалинам і недолікам в організації фінансового менеджменту. На підставі отриманих результатів аналізу вибирають схему рейдерського захоплення з плануванням конкретних технологій, які використовуватимуть [13, с. 1109].

До типових схем рейдерських атак в Україні належать:

- рейдерство через акціонерний капітал, що здебільшого відбувається за наявності розпоршеного акціонерного капіталу;

- рейдерство через кредиторську заборгованість, що передбачає викуп рейдером зобов'язань суб'єкта господарювання та пред'явлення їх до одноразової оплати;

- рейдерство через органи управління, що може реалізуватися як за допомогою підкупу керівництва підприємства, так і шляхом запровадження контролю над ним шантажем, кримінальним переслідуванням та погрозами;

- позбавлення власності внаслідок оскарження результатів приватизації [13, с. 1110].

Під час рейдерського захоплення найчастіше використовують такі технології:

- технології взаємодії з власниками. Це різноманітні перемовини, що часто відбуваються з елементами психологічного тиску, зокрема залякування, шантаж тощо;

- технології взаємодії з державними органами влади різного рівня. Як зазначає О. Литвак, жодна рейдерська атака не закінчиться успішно, якщо вона не супроводжується прикриттям із боку державних структур, правоохоронців і суду [7, с. 40]. Державні органи створюють умови, за яких: неможливе швидке виведення активів (накладення арешту на всі цінні активи товариства, а також заборона укладати господарські договори щодо відчуження чи обтяження активів тощо); ускладнено фінансово-господарську діяльність товариства та започатковано його фінансове виснаження (досягають збільшення кількості перевірок діяльності товариства з боку різних відомств, створенням перешкод в отриманні товариством дозвільних документів, анулюванням ліцензій, затримкою в розмитненні придбаних товариством за кордоном обладнання та товарів, відмовою в проведенні державної реєстрації тощо); унеможливлено для ключових акціонерів перерозподі-

лити акції для захисту (досягається порушенням щодо таких акціонерів кримінальних справ тощо) [13, с. 1110];

- технології взаємодії зі ЗМІ. Наприклад, нині спробам захоплення часто передує хвиля чорного PR. З'являється певна інформація, що нібито підприємство, на яке накинули оком, належить «сім'ї» чи має стосунок до минулої влади або взагалі є активом російської компанії. Таким чином, у мас-медіа створюється інформаційний привід, аби в подальшому, під час рейдерського захоплення, вплинути на громадську думку. Або ж PR-технологи рейдера розробляють матеріали, що дискредитують менеджмент підприємства-жертви та одночасно характеризують вигоди від зміни власника. Зокрема, у ЗМІ можуть поширювати неправдиву інформацію про незадовільний фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання, невиконання ним зобов'язань перед контрагентами, анулювання ліцензій тощо [13, с. 1111];

- технології взаємодії із силовими структурами. Це, зокрема, стосується вчинення низки таких злочинів, як вимагання, примус до укладання угод, шахрайство, викрадення людей, знищення майна, залякування, фізичне насильство тощо [13, с. 1111].

У всіх випадках необхідно захищати власний бізнес і з позиції інтелекту, і з позиції сили, а також діяти превентивно. Для забезпечення безпеки свого бізнесу від дій рейдерів необхідно здійснювати моніторинг судових справ та карних виробництв за допомогою різних сервісів і відкритого Єдиного державного реєстру судових рішень, упроваджувати нові технології захисту, контролювати бізнес-процеси, максимально використовувати господарський, адміністративний, цивільний та карний процеси [11, с. 82].

У боротьбі з рейдерами можна виді-

лити два основні напрями: профілактику і безпосередньо повернення активу.

Насамперед слід зацентувати увагу на профілактичних заходах. З метою найскорішого виявлення факту захоплення підприємства варто систематично перевіряти відомості, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Ураховуючи, що такі відомості є відкритими та загальнодоступними, зробити це не складно. Існують навіть інтернет-сервіси, які дозволяють поставити на контроль зміну до інформації про ту чи ту юридичну особу [6].

Окрім того, варто домовитися з обслуговуючим банком про повідомлення власника у випадку спроби зміни директора.

Досить дієвим профілактичним заходом називають і диверсифікацію активів через виведення активів підприємства на низку дружніх чи підконтрольних підприємств. Таке розпилення значно ускладнить захоплення, оскільки втрата одного підприємства призведе до втрати лише незначної частки активів, у той час, як основна маса не вийде з-під контролю власників [6].

Одним з найдієвіших заходів захисту від втрати майна вважається «дружнє обтяження». Воно полягає в тому, що на активи підприємства накладається обтяження, наприклад, застава, на підставі договору, укладеного з підконтрольною або дружньою особою. До зняття такої застави зміна власника майна технічно та юридично неможлива. Цей спосіб найбільш доцільно використовувати для захисту нерухомості й земельних ділянок, оскільки такі активи придбаваються надовго та дуже рідко перепродаються.

Для зменшення ризику втрати активів слід періодично проводити юридичний аудит діяльності підприємства, за

результатами якого досвідчені фахівці зможуть обрати найбільш доцільний і ефективний спосіб захисту [6].

Якщо захоплення активів все ж таки сталося, то їх повернення може зайняти дуже багато часу, більшість якого займе судове оскарження дій реєстраторів.

Проте, суди є не єдиним способом захисту активів. 12 січня 2016 року Міністерством юстиції України видано наказ № 37/5 «Про діяльність Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації та Комісії з питань акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації». Відповідно до цього наказу, Міністерством юстиції України створено комісію, на яку покладено розгляд скарг на протиправні дії реєстраторів у сфері державної реєстрації [8].

Також слід зазначити, що з набуттям чинності Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації

прав на нерухоме майно та захист прав власності» законодавцем були усунуті деякі потенційно небезпечні обставини, пов'язані з державною реєстрацією юридичних осіб, що має зменшити кількість протиправних захоплень майна й корпоративних прав [4].

Висновок

Проблема рейдерства – це не проблема поодинокого підприємця або компанії. Це проблема комплексна, а отже, боротьба з ним повинна вестися як на рівні окремих господарських одиниць, так і на державному рівні за умов наявності чіткої програми дій та застосування адекватних механізмів. Для вирішення проблеми протиправних рейдерських захоплень необхідне впровадження систематичних законодавчих змін, зокрема у сфері обігу цінних паперів, в діяльності господарських (особливо акціонерних) товариств, діяльності правоохоронних і контролюючих органів аж до впровадження кримінальної відповідальності за силове захоплення бізнесу.

Література

1. Артюх М.О. Поняття та сутність рейдерства / М.О. Артюх // Південноукраїнський правничий часопис. – 2014. – № 3. – С. 52-54.
2. Гарагонич О.В. Етапи рейдерського захоплення акціонерних товариств / О.В. Гарагонич // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – № 3(28). – С. 27–29.
3. Дмитрієв І.А. Управління ризиком рейдерського захоплення підприємства: монографія / І.А. Дмитрієв, В.Ю. Нестеренко. – Х. : ХНАДУ, 2011. – 178 с.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захист прав власності» від 06.10.2016 р. за № 1666-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1666-19> (дата звернення 21.02.2020)
5. Льницький В.Я. Рейдерство: поняття та заходи протидії / В.Я. Льницький, І.А. Федчак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 4. – С. 408-416.
6. Клімов С. Віддайте майно у заставу, або прості способи захиститись від рейдерів С. Клімов // Agravery. – 16.11.2016. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/viddajte-majno-u-zastavu-abo-prosti-sposobi-zahistitis-vid-rejderiv> (дата звернення 23.02.2020)
7. Литвак О. Проблема рейдерства очима кримінолога і цивіліста / О. Литвак, І. Кучеренко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 3(19). – С. 40-44.
8. Наказ Міністерства юстиції України «Про діяльність Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації та Комісії з питань акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації» від 12.01.2016 р. за № 37/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0042-16> (дата звернення 23.02.2020)
9. Оніщук О. Обережно – рейдерство! Як захистити державні реєстри та майно? / О. Оні-

щук // Юридична газета – 13.08.2019. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/oberezhno--reyderstvo-yak-zahistiti-derzhavni-reestri-ta-mayno.html> (дата звернення 24.02.2020)

10. Указ Президента України «Про посилення протидії рейдерству» від 19.03.2014 р. № 313/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313/2014> (дата звернення 24.02.2020)

11. Федоров Ю. А. Рейдерство и корпоративный шантаж (организационно-правовые меры противодействия) / Ю. А. Федоров. – Москва: Волтерс Клувер, 2010. – 480 с.

12. Юрченко О. М. Рейдерство в Україні / О. М. Юрченко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2015. – № 2(28). – С. 81–82.

13. Яструбецька Л. С. Особливості організації рейдерських захоплень підприємств в Україні / Л. С. Яструбецька // Економіка і суспільство. – 2017. – № 9. – С. 1107-1114.

Reference

1. Artiukh, M.O. (2014), “The concept and essence of raiding”, *Pivdennoukrains'kyj pravnychyj chasopys*, vol. 3, pp.52-54.

2. Harahonych, O.V. (2013), “The stages of raider capture of join stock companies”, *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, vol.3(28), pp. 27–29.

3. Dmytriiev, I.A. (2011), *Upravlinnia ryzykom rejders'koho zakhoplennia pidpriemstva* [Risk management of raider capture of the enterprise], KhNADU, Kharkiv, Ukraine.

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine «Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy schodo vdoskonalennia derzhavnoi reiestratsii prav na nerukhome majno ta zakhyst prav vlasnosti», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1666-19> (Accesses 21 February 2020)

5. Il'nyts'kyj, V.Ya. and Fedchak, I.A. (2011), “Reyding: the concept and countermeasures”, *Naukovyj visnyk L'vivs'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, vol.4, pp. 408-416.

6. Klimov, S. (2016), “Pledge property, or simple ways to protect yourself from raiders”, available at: <https://agravery.com/uk/posts/show/viddajte-majno-u-zastavu-abo-prosti-sposobi-zahistitis-vid-rejderiv> (Accesses 23 February 2020)

7. Lytvak, O. and Kucherenko, L. (2010), “The problem of raiding through the eyes of a criminologist and a civilian”, *Visnyk Natsional'noi akademii prokuratury Ukrainy*, vol. 3(19), pp. 40-44.

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), “Resolution «Pro diial'nist' Komisii z pytan' rozghliadu skarh u sferi derzhavnoi reiestratsii ta Komisii z pytan' akredytatsii sub'iektiv derzhavnoi reiestratsii ta monitorynhu vidpovidnosti takyykh sub'iektiv vymoham akredytatsii», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0042-16> (Accesses 23 February 2020)

9. Onischuk, O. (2019), “Be careful – raiding! How to protect state registers and property?”, available at: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/oberezhno--reyderstvo-yak-zahistiti-derzhavni-reestri-ta-mayno.html> (Accesses 24 February 2020)

10. President of Ukraine (2014), Decree «Pro posylennia protydiy rejderstva», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313/2014> (Accesses 24 February 2020)

11. Fedorov, Yu.A. (2010), *Rejderstvo y korporatyvnyj shantazh (orhanyzatsyonno-pravovye mery protyvodejstviya)* [Raidering and corporate blackmail (organizational and legal countermeasures)], Moscow, Russia.

12. Yurchenko, O.M. (2015), “Raidering in Ukraine”, *Borot'ba z orhanizovanoi zlochynnisti i koruptsiiei (teoriia i praktyka)*, vol. 2(28), pp. 81–82.

13. Yastrubets'ka, L.S. (2017), “Features of the organization of raider seizures of enterprises in Ukraine”, *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 9, pp. 1107-1114.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2020 року